

فن بدل به خروج ترامپ

احسان ابطیعی

در آخرین ماه‌های دولت باراک اوباما، بسیاری از دیپلمات‌ها و سیاستمداران آمریکایی از جمله شماری از هم حزبی‌های میانه‌روی او تدریجاً به این نتیجه رسیده بودند که برجام مطلوبیت لازم را برای اهداف امنیت ملی آمریکا ندارد و نه تنها توانسته است بر خلاف تصور اوباما و وزیر خارجه‌اش به مهار ایران در منطقه کمک کند که حتی پای ایران را هم از زنجیرهای استراتژیک رها کرده و تهران قدرتمندتر از دوران تحریم‌ها به نفوذ منطقه‌ای خود ادامه می‌دهد.

بر این اساس بقای برجام در دوران پس از اوباما، چه با وجود یک رئیس‌جمهور دموکرات و چه جمهوری‌خواه با تردیدهای جدی مواجه بود، اما روی کار آمدن ترامپ معادلات را تغییر داد و چارچوب‌های مواجهه با ایران را متفاوت‌تر از همیشه کرد.

اگرچه بسیاری بر این باورند که ترامپ و تیم او ضدایرانی‌ترین تیم در تاریخ ۴۰ سال اخیر است اما از او بهای دیگر، سیاست‌های یکجانبه گرانه او و تیمش یک فرصت بزرگ در اختیار دیپلماسی ایران قرار داده است.

سیاست‌های ناسیونالیستی ترامپ چه در حوزه اقتصاد و چه در حوزه دیپلماسی که جهان را برای آمریکا می‌خواهد، بسیاری از متحدان دیرینه ایالات متحده را خشمگین و حتی دلزده کرده است. ترامپ همزمان جبهه‌های متعددی گشوده که مدیریت همزمان همه آنها هدفی دست‌نیافتنی به نظر می‌رسد.

رئیس‌جمهور ناسیونالیست ایالات متحده از سویی با سیاست‌های مرکزگرایستی در عرصه اقتصاد، وارد یک جنگ تجاری تمام‌عیار با چین و اروپا شده است و از سویی دیگر یک نبرد امنیتی‌سنگین را با هدف مهار روسیه آغاز کرده است که آخرین نمونه آن خروج یکجانبه از معاهده عدم گسترش موشک‌های هسته‌ای میان برد با روسیه بود، موضوعی که مسکو آن را بسیار خطرناک توصیف کرد.

اروپایی‌ها هم که عادت کرده بودند مانند یک فرزند به آمریکا تکیه کنند، امروز دیگر سایه پدر را بر سر خود نمی‌بینند و در پی آن هستند تا نشان دهند که می‌توانند مستقل باشند و امنیت خود را حفظ کنند اگرچه شاید ابزارهای اقتصادی موثری برای مقابله با آمریکا نداشته باشند.

چینی‌ها هم امروز می‌دانند که مهارشان اولویت اول برای کاخ سفید است. کاخ سفید معضل گسترش حوزه نفوذ روسیه را هم یکی دیگر از دغدغه‌های اصلی پیش‌روی خود می‌داند.

ترامپ جهان را به هم ریخته و نظم مستقر را به هم زده است، به همین دلیل اروپا، روسیه و چین به ایران به‌عنوان یک فرصت سیاسی می‌نگرند. برای اروپا، برجام یک ضرورت ژئوپلیتیک و یک سنگر امنیتی است.

فراموش نکنیم اوبامایی که برجام را امضا کرد، همان اوبامایی بود که سنگین‌ترین تحریم‌های جهانی علیه یک را کشور را «آن هم با اجماع» بر ایران تحمیل کرد. در سال ۲۰۱۶، هر رئیس‌جمهوری جز ترامپ، چه از حزب دموکرات و چه از حزب جمهوری خواه به کاخ سفید راه می‌یافت، در خوشبینانه‌ترین حالت، شاید برجام را حفظ می‌کرد، اما بی‌تردید فشارهایی سنگین‌تر بر حوزه‌های غیر هسته‌ای بر ایران وارد می‌کرد که شاید شدت آن از شدت تحریم‌های هسته‌ای کمتر نبود، منتها مهم‌ترین تفاوت او با ترامپ این بود که این کار را با «اجماع» و همراهی اروپایی‌ها و دیگر متحدان سنتی خود انجام می‌داد.

قدرت و حربه اجماع‌سازی را اما ترامپ در اختیار ندارد و این بزرگ‌ترین ضعف اوست، خروج ترامپ از برجام شاید شرایط اقتصادی ایران را در تنگنا قرار داده باشد، اما برجام منتهای آمریکایی‌تواند به فرصتی برای اجماع‌سازی علیه ترامپ بدل شود، اگر هنر استفاده از این فرصت‌ها وجود داشته باشد.

نگاهی به راهکارهای مقابله با تحریم‌های بانکی

شکل‌گیری پیمان دوجانبه پولی میان ایران و اروپا

مهدی الیاسی، روزنامه‌نگار

تحریم‌های جدی آمریکا دو رکن اساسی دارد که شرایطان‌های اصلی اقتصاد ایران را نشانه‌رفته است. یکی تحریم‌های نفتی و دیگری تحریم بانکی. اگرچه آثار تحریم نفتی بر اقتصاد ایران مشخص است اما به نظر می‌رسد تمرکز رسانه‌ها بر تحریم‌های بانکی توجه شود. این در حالی است که پیامدهای بانکی بسیار بیشتر از تحریم‌های نفتی است چرا که موجب می‌شود پول همان میزان نفتی که به فروش می‌رسد به کشور منتقل نشود. از سوی دیگر تحریم‌های بانکی، وضعیت صادرات غیرنفتی کشور را نیز دچار اختلال می‌کند زیرا هم اکنون صادرات نسبتاً مناسبی از سوی شرکت‌های پتروشیمی، فولادی، صنایع معدنی و همچنین صنایع غذایی در جریان است که در صورت ایجاد مشکل برای انتقال ارز حاصل از صادرات این محصولات، بازار ارز ایران دچار نوسانات قابل توجه می‌شود.

در حال حاضر عمده نیاز ارزی کشور برای واردات از طریق سامانه نیما تأمین می‌شود که ورودی ارز به این سامانه عمدتاً توسط پتروشیمی‌ها، فولادی‌ها، صنایع

معدنی و سایر صادرکنندگان تأمین می‌شود و تحریم‌های بانکی می‌تواند موازنه عرضه و تقاضا در این سامانه را مختل کند. نتیجه آشفتنگی و بالا رفتن قیمت دلار در سامانه نیما نیز به سرعت به بازار آزاد منتقل می‌شود که پیامد آن افزایش شدید قیمت دلار خواهد بود.

در واقع علاوه بر تحریم‌های نفتی که حداقل به نصف شدن درآمد نفتی کشور می‌انجامد، تحریم‌های بانکی می‌تواند تمام درآمد ارزی کشور را تحت تأثیر قرار دهد. از سوی دیگر ریسک هرگونه مبادله اقتصادی و تجاری با ایران را چنان بالا می‌برد، هیچ شرکتی مایل به همکاری با ایران نخواهد بود.

ایران پس از خروج آمریکا از برجام، برای باقی‌ماندن در برجام دو شرط مهم را برای اروپا، روسیه و چین گذاشت. یکی این که تداوم فروش نفت ایران تضمین شود. دیگر این که ایران بتواند از طریق مکانیسمی، به نظام بانکی بین‌المللی دسترسی داشته باشد و توان انتقال پول حاصل از صادرات نفتی و غیرنفتی به داخل کشور را داشته باشد.

تاسیس یک بانک

اختصاصی برای ایران

در هفته‌های اول خروج آمریکا از برجام پیشنهادی که بسیار به گوش می‌رسید، تأسیس یک بانک اروپایی بود که این بانک هیچ گونه

مبادله دلاری نداشته باشد و از سوی دیگر هیچ همکاری بانکی با آمریکا نداشته باشد. بر اساس این پیشنهاد، قرار بود این بانک صرفاً به متخصص همکاری‌های بانکی با ایران به صورت یورویی باشد تا از تحریم‌های آمریکا هم مصون بماند.

بر این اساس پیشنهاد، تأسیس بانک ویژه ایران در اروپا برای دور زدن تحریم‌های آمریکا از طریق کاهش سهم دلار در مبادلات، نقل و انتقال‌ها و ذخیره‌سازی ارزی، خواهد بود. در این راهکار شرکت‌ها بدون دخالت دلار، ارزیابی قیمت، قرارداد و سایر امور را براساس نرخ یورو برنامه‌ریزی می‌کنند و به شکل‌های مختلف به حذف دلار از سیستم تجاری و بانکی اقدام خواهند کرد.

اگرچه پس از طرح این پیشنهاد، اخبار تکمیلی دیگر نشان داد که گویا، موضوع تأسیس بانک متغنی شده است و قرار است یک صندوق برای ذخیره‌سازی ارز صادراتی ایران ایجاد شود و از قرار معلوم دسترسی ایران به منابع این صندوق نیز محدود است و جمهوری اسلامی برای انتقال پول این صندوق به داخل کشور باید دلایی که از طرف اروپایی‌ها موجه است را ارائه کند. این خبر تا حدود بسیاری امیدها به تأسیس یک بانک اختصاصی اروپایی برای مبادله بانکی با ایران را به یاس مبدل کرد.

در اظهارات همتی تنها دو نکته قابل توجه وجود دارد. اول این که قرار است میان ایران و اروپا یک

پیمان دوجانبه پولی ایجاد شود. دوم این که قرار است امکان دسترسی و انتقال ارز حاصل از صادرات برای صادرکنندگان فراهم باشد

تشکیل سازوکار مالی

علی‌رغم این که مذاکرات برای تأسیس بانک مخصوص میان ایران و اروپایی سرانجام به نظر می‌رسید اما مذاکرات برای تعیین راهکاری برای مبادله بانکی، همچنان ادامه داشت. در ابتدای مهر ماه امسال بود که محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه از توافق با دست‌کم هفت بانک مرکزی اروپایی برای ایجاد راهکار ویژه مالی با ایران خبر داد و گفت: این راهکار فقط برای اروپا نیست دسترسی ایران به منابع این صندوق نیز محدود است و جمهوری اسلامی برای انتقال پول این صندوق به داخل کشور باید دلایی که از طرف اروپایی‌ها موجه است را ارائه کند. این خبر تا حدود بسیاری امیدها به تأسیس یک بانک اختصاصی اروپایی برای مبادله بانکی با ایران را به یاس مبدل کرد.

ظریف درباره ساز و کار ویژه گروه ۴+۱ گفت: اروپایی‌ها در چند ماه گذشته تلاش وسیعی را انجام دادند. لاقلاً هفت بانک مرکزی با هم توافق کرده‌اند که یک راهکار ویژه مالی را برای ارتباط با ایران ایجاد کنند و بعد

در آینده این راهکار ویژه مالی را به موسسه‌ای تبدیل کنند که بتوانند خودشان را نجات دهند. آنچه که به مسئله ایران ربط دارد، در آینده‌ای نزدیک انجام می‌شود، اما اگر آنها می‌خواهند موسسه‌ای تشکیل دهند که فراتر از ایران بتواند کار کند، ممکن است بیشتر طول بکشد. وزیر خارجه ایران توضیح داد: همان گونه که خانم موگرینی مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا گفت، این راهکار ویژه فقط برای اروپاییست، بلکه سایر کشورها و شرکت‌هایی که با ایران تعامل مالی دارند نیز می‌توانند پول را به این حساب واریز کنند و هزینه‌های صادرات را نیز از این حساب برداشت کنند. وزیر امور خارجه کشورمان ادامه داد: این راهکار مفیدی است برای اینکه موسسات مالی که بیشتر با دلار کار می‌کنند و به خاطر کارکردنشان بادلار حتی در معاملات یورویی با ایران هم می‌توانند مورد تحریم آمریکا قرار گیرند، از فشار و تحریم آمریکا مصون بمانند.

ظریف اظهار داشت: یعنی کار فقط با یورو انجام می‌شود و هیچ حضوری در بازارهای دلاری و آمریکان ندارد، به نظرم راهکار خوبی برای از بین بردن یکی از ساز و کارهای تحمیلی آمریکا در حوزه بانکی است.

ایجاد کانال مالی با اروپا در دستور کار قرار گرفت

این قبیل اظهار نظر ها چه از سسوی مقامات اروپایی و چه ایرانی ادامه داشت تا این که سرانجام در چهارم آبان ماه امسال، عبدالناصر همتی، رئیس کل بانک مرکزی در پستی اینستاگرامی، گزارشی از آخرین رویدادها و توافقات صورت گرفته ارائه داد. وی از بررسی جزئیات ایجاد کانال مالی اروپا با ایران در بروکسل خبر داد و گفت: پیمان دوجانبه پولی میان دو طرف ایجاد شده و صادرکنندگان می‌توانند ارز حاصل از صادرات خود را دریافت کنند. عبدالناصر همتی با بیان اینکه جزئیات کانال مالی اروپا برای انجام تجارت میان ایران و اتحادیه اروپا در نشست هفته گذشته بروکسل مورد بررسی و تبادل نظر قرار گرفته است، گفت: ایجاد کانال مالی بر این درک مشترک مبتنی است که شرکت‌ها و فعالان اقتصادی ایرانی و اروپایی علیرغم خروج یکجانبه ایالات متحده آمریکا از برجام، تمایل به برقراری و تداوم روابط تجاری با یکدیگر دارند.

رئیس کل بانک مرکزی در پست اینستاگرامی خود نوشت: به منظور رفع مشکلات مربوط به انجام پرداخت‌های مالی، ایجاد کانال مالی اروپا در دستور کار طرفین قرار گرفته است، کانال مزبور این امکان را برای صادرکنندگان ایرانی و اروپایی فراهم خواهد کرد که ارز حاصل از صادرات خود را دریافت کنند

رئیس کل بانک مرکزی در پست اینستاگرامی خود نوشت: در این راستا به منظور رفع مشکلات مربوط به انجام پرداخت‌های مالی، ایجاد کانال مالی اروپا در دستور کار طرفین قرار گرفته است، کانال مزبور این امکان را برای صادرکنندگان ایرانی و اروپایی فراهم خواهد کرد که ارز حاصل از صادرات خود را دریافت کنند.

وی تصریح کرد: کانال مذکور کارکرد نوعی پیمان پولی دوجانبه میان ایران و اتحادیه اروپا را خواهد داشت، پس هر دو طرف به تسریع در عملیاتی شدن این فرآیند تأکید دارند. همتی ادامه داد: انتظار می‌رود به زودی جزئیات و نحوه استفاده از کانال مزبور نهایی شده و به اطلاع عموم هموطنان و فعالان اقتصادی رسانده شود.

فعالان اقتصادی

در انتظار جزئیات

اظهارات امیدواری همتی برای بیان جزئیات و نحوه استفاده از این کانال، خودگویی آن است که موارد گفته شده، بار دیگر تکرار کلیاتی بود که در گذشته هم بیان شده بود. در اظهارات همتی تنها دو نکته قابل توجه وجود دارد. اول این که قرار است میان ایران و اروپا یک پیمان دوجانبه پولی ایجاد شود. دوم این که قرار است امکان دسترسی و انتقال ارز حاصل از صادرات برای صادرکنندگان فراهم باشد.

همین دو نکته اگرچه نکات مهم و قابل توجهی است اما مردم، فعالان اقتصادی و تحلیلگران منتظر هستند تا جزئیات بیشتری اعلام شود تا از ابهامات موجود کاسته شود و امکان بیشتر و بهتری برای تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری فراهم شود.

نفت حدود ۵۵ دلار در هر بشکه یا نرخ ۳۵۰۰ تومان پیش‌بینی کرده بود که این نرخ برای هر بشکه نفت در بازارهای جهانی تابیش از ۵۷۰ دلار افزایش داشت.

با این وجود اعداد و ارقام بودجه معمولاً تا رسیدن به روزهای پایانی تحویل به مجلس (نیمه آذر) در حال گمانه‌زنی و چکش‌کاری بوده و ممکن است تا ساعت‌های پایانی نیز نهایی نشود؛ از این رو هر گونه تغییری در نرخ‌ها و سقف‌های بودجه محتمل است.

قبل افزایش دارد. برای سال جاری مبنای دلاری بودجه ۲۵۰۰ تومان بود. گرچه احتمالاً با توجه به تحریم‌های پیش‌رو میزان صادرات نفت ایران کاهش خواهد یافت اما به هر حال افزایش قیمت دلار در بودجه و همچنین افزایش قیمت نفت در بازارهای جهانی تأحیدی این کسری را می‌تواند جبران کند؛ همان‌طور که در ماه‌های ابتدایی امسال و بر اساس آنچه سازمان برنامه و بودجه اعلام کرد افزایش قیمت نفت موجب افزایش درآمد‌های نفتی شد، چرا که دولت برای قیمت

اطلاعات دریافتی ایسنانیز از این حکایت دارد که در رابطه با تعیین قیمت فروش هر بشکه نفت با توجه به افزایش قیمتی که در بازارهای جهانی در چند ماه گذشته داشته و اکنون به میانگین حدود ۷۵ دلار در هر بشکه می‌رسد، برای بودجه سال بعد بحث‌هایی برای نفت حدود ۶۵ دلاری وجود دارد و بعید نیست که این قیمت برای آن ثبت شود.

از سوی دیگر باید نفت فروخته شده توسط دولت از سوی بانک مرکزی به ریال تبدیل شود که هر ساله مبنای آن برای پیش‌بینی درآمد نفتی دولت تعیین می‌شود. نرخ‌هایی که پیشنهاد شده هنوز نهایی نشده است اما ظاهراً نرخ ۵۵۰۰ تومان نیز برای هر دلار از احتمال بالاتری برخوردار است.

بر این اساس دولت درآمد‌های ارزی خود در سال آینده را با رشد قیمت دلار به ریال تبدیل خواهد کرد و البته این امری طبیعی بوده و هر ساله معمولاً قیمت دلار در بودجه نسبت به سال

دولت از محل درآمد‌های نفتی تأمین می‌شود، بر این اساس پیش‌بینی قیمت هر بشکه نفت، میزان صادرات و هم‌تراز آن نرخ دلاری که قرار است درآمد‌های نفتی به ریال تبدیل شود، قابل توجه است که هر ساله در رابطه با آن بحث‌های زیادی شکل می‌گیرد و معمولاً تا روزهای تحویل لایحه به مجلس ادامه پیدای می‌کند. اما با توجه به شرایط ویژه‌ای که احتمالاً پیش‌روی دولت در سال آینده خواهد بود و رئیس سازمان برنامه و بودجه در رابطه با آن تاکنون مسائلی را مطرح کرده و گفته که با توجه به تحریم‌های احتمالی آمریکا شرایط بودجه را به طور ویژه بررسی و تدوین خواهند کرد، بحث درآمد‌های نفتی به گونه‌ای است که احتمالاً بر اساس آنچه مسئولان اعلام کرده‌اند میزان صادرات نفت تا حدود یک میلیون بشکه در روز خواهد بود.

این در حالی است که اکنون برای سال جاری صادرات نفت به حدود دو میلیون و ۴۰۰ هزار بشکه در روز می‌رسد.

گرچه هنوز بحث‌ها و اریزنی‌ها در رابطه با تعیین نرخ دلار و نفت در بودجه سال آینده ادامه دارد، اما احتمال اینکه قیمت دلار به عنوان مبنای تبدیل درآمد‌های ارزی به ریال تا حدود ۵۵۰۰ تومان تعیین شود، بیش از نرخ‌های دیگر است و بحث‌هایی برای نفت حدود ۶۵ دلاری مطرح است. به گزارش ایسنا، اخیراً بخشنامه بودجه سال آینده از سوی رئیس‌جمهور به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ شد، ولی ضوابط و چارچوب‌های آن که باید مبنای تعیین بودجه دستگاه‌ها قرار گیرد، اعلام نشده است. این ضوابط می‌تواند تعیین‌کننده سقف هزینه‌ها و منابع در اختیار دولت و به دنبال آن دستگاه‌های اجرایی باشد.

این در حالی است که تعیین شاخص‌های کلان برای پیش‌بینی بودجه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که تعیین‌کننده منابع درآمدی و همچنین نوع هزینه‌کرد دولت خواهد بود. با توجه به اینکه بخشی و در حدود یک سوم منابع عمومی

خبر

نرخ نفت و دلار در بودجه ۹۸ چقدر است؟